

XORIJIY TILLARDA KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYANI O'RNI

O'zbekiston Milliy Universiteti Jizzax filiali
Psixologiya fakulteti, Filologiya yo'nalishi
401-22-guruh talabasi **Atajanova Mohinur Sanjar qizi**

atajanovamohinur717@gmail.com

O'qituvchi: **Axmedova Sevara Rahmonqulovna**
deutsch_asr@umail.uz

ANNOTATSIYA: Xorijiy tillarda kommunikativ kompetensiyani o'rni katta ahamiyatga ega. XXI asrda globalizatsiya jarayonlari kuchaygan sari, dunyo miqyosida turli tillarda muloqot qilish qobiliyati muhim ahamiyat kasb etmoqda. Kommunikativ kompetensiya bu nafaqat tilni bilish, balki uni amalda samarali va tushunarli qo'llay olish qobiliyatidir. Bu maqolada xorijiy tillarda kommunikativ kompetensiyaning o'rni va uning rivojlanishida qanday omillar ta'sir qilishiga e'tibor qaratamiz.

KALIT SO'ZLAR: lingvistika, sotsiolingvistika, konferensiya, seminar, kommunikatsiya

KIRISH: Kommunikativ Kompetensiyaning Mohiyati. Kommunikativ kompetensiya lingvistika sohasida eng muhim tushunchalardan biri hisoblanadi. Bu tushuncha til bilishning quyidagi asosiy jihatlarini o'z ichiga oladi:

1. Lingvistik kompetensiya: Grammatik qoidalar, lug'at boyligi va talaffuz. Kommunikativ kompetensiya tilni to'liq va samarali o'zlashtirishni ta'minlaydigan muhim qobiliyatdir. U lingvistik, sotsiolingvistik, diskursiv, pragmatik va strategik jihatlarini o'z ichiga oladi. Ushbu komponentlarning barchasi birgalikda tilni samarali qo'llashni, turli vaziyatlarda to'g'ri muloqot qilishni va muloqotda yuzaga keladigan qiyinchiliklarni yengib o'tishni ta'minlaydi. Kommunikativ kompetensiya zamonaviy dunyoda muvaffaqiyatli va samarali muloqot uchun zarur bo'lgan asosiy qobiliyatdir.

2. Sotsiolingvistik kompetensiya: Tilni turli ijtimoiy vaziyatlarda qo'llash qobiliyati. Sotsiolingvistik kompetensiya tilni turli ijtimoiy vaziyatlarda to'g'ri qo'llashni o'z ichiga oladi. Bu jihat tilni qanday qo'llash kerakligini, qachon va kim bilan qanday uslubda muloqot qilishni bilishni talab qiladi. Masalan, rasmiy va norasmiy suhbatlarda ishlatiladigan uslublar farqlari, turli madaniyatlararo aloqalarda tilning qanday moslashtirilishi kerakligini anglatadi.

3. Diskursiv kompetensiya: Mazmunli va mantiqiy nutq tuzish qobiliyati. Diskursiv kompetensiya mazmunli va mantiqiy nutq tuzish qobiliyatidir. Bu tilni

bog'liq, izchil va aniq shaklda ifoda qilishni anglatadi. Diskursiv kompetensiya nutq tuzishda va matn yozishda mantiqiy tuzilma yaratish, fikrlarni to'g'ri ketma-ketlikda ifodalash qobiliyatidir.

4. Strategik kompetensiya: Til bilishda yuzaga keladigan qiyinchiliklarni yengish va muloqotni davom ettirish strategiyalari. Strategik kompetensiya muloqotda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan qiyinchiliklarni bartaraf etish qobiliyatidir. Bu muammolarni hal qilish uchun turli strategiyalarni qo'llash, tushunmovchiliklarni bartaraf etish va muloqotni davom ettirish usullarini o'z ichiga oladi. Masalan, biror so'zni bilmaslik holatida sinonimlarni ishlatish yoki izohlash orqali muloqotni davom ettirish.

5. Pragmatik Kompetensiya. Pragmatik kompetensiya muloqotning kontekstiga mos ravishda tilni qo'llay olishni anglatadi. Bu jihat tilni foydalanishda submillarni, muloqotdagi yashirin ma'nolarni, imo-ishoralarni va boshqa noverbal elementlarni tushunishni o'z ichiga oladi. Pragmatik kompetensiya shuningdek, tilni turli maqsadlar uchun qanday qo'llashni ham anglatadi, masalan, suhbatni boshlash, davom ettirish va yakunlash strategiyalari. Xorijiy tillarda kommunikativ kompetensiya quyidagi jihatlar orqali o'z ahamiyatini namoyon etadi: Hozirgi kunda xalqaro munosabatlar, savdo, ta'lim va boshqa ko'plab sohalarda xorijiy tillar orqali muloqot qilish zarurati tug'ilmoqda. Ingliz, ispan, xitoy va arab tillari dunyo miqyosida eng ko'p ishlatiladigan tillar qatoriga kiradi. Bu tillarda erkin muloqot qila olish insonning professional va shaxsiy hayotida katta imkoniyatlar yaratadi. Xorijiy tillarda kommunikativ kompetensiya ilm-fan va ta'lim sohalarida katta ahamiyatga ega. Ko'pgina ilmiy maqolalar, kitoblar va tadqiqotlar xorijiy tillarda yozilgan. Xorijiy tillarni bilish ilmiy yutuqlar va yangiliklardan xabardor bo'lish, o'z ilmiy ishlarini xalqaro auditoriyaga taqdim etish imkoniyatini beradi. Madaniyatlararo muloqotda til bilish muhim ahamiyatga ega. Xorijiy tillarni bilish orqali boshqa madaniyatlarni tushunish, ularga hurmat bilan yondashish va samarali aloqalar o'rnatish mumkin. Bu esa xalqaro miqyosda tinchlik va hamkorlikni mustahkamlashga xizmat qiladi. Kommunikativ kompetensiyaning ahamiyati juda katta va ko'plab sohalarda muhim rol o'ynaydi. Ushbu qobiliyat nafaqat tilni o'rganish va muloqot qilishda, balki shaxsiy va professional rivojlanishda ham katta o'rin tutadi. Quyida kommunikativ kompetensiyaning ahamiyati haqida batafsil ma'lumot beriladi.

1. Shaxsiy Rivojlanish. O'zini Ifoda Qilish: Kommunikativ kompetensiya shaxsga o'z fikr va g'oyalarini aniq va tushunarli tarzda ifoda etish imkonini beradi. Bu qobiliyat shaxsning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi va boshqa odamlar bilan samarali muloqot qilishga yordam beradi. Madaniyatlararo Aloqalar: Xorijiy tillarda

kommunikativ kompetensiyaga ega bo'lish boshqa madaniyatlarni tushunish va ularga hurmat bilan yondashish imkonini yaratadi. Bu esa madaniyatlararo muloqotni osonlashtiradi va global fuqarolikni rivojlantiradi.

2. Professional Rivojlanish. Ish Bilanglisi: Ko'pgina kasblar va lavozimlar xorijiy tillarda muloqot qilishni talab qiladi. Kommunikativ kompetensiyaga ega bo'lgan shaxslar global ish bozorida raqobatbardosh bo'lib, turli mamlakatlarda ishlash imkoniyatiga ega bo'ladilar. Tarmoq Tuzish: Samarali muloqot qobiliyatiga ega bo'lish ishbilarmonlik tarmoqlarini kengaytirishga va professional hamkorliklarni rivojlantirishga yordam beradi. Bu esa yangi imkoniyatlar va muvaffaqiyatli loyihalarga olib keladi.

3. Ta'lim va Ilmiy Izlanish. Ilmiy Tadqiqotlar: Ko'pgina ilmiy maqolalar va tadqiqotlar xorijiy tillarda chop etiladi. Kommunikativ kompetensiya olimlarga ilmiy yangiliklardan xabardor bo'lish va o'z tadqiqotlarini xalqaro miqyosda taqdim etish imkonini beradi. O'qitish va O'rganish: Tilni samarali o'rgatish va o'rganish jarayonida kommunikativ kompetensiya muhim ahamiyatga ega. Bu qobiliyat o'quvchilarga tilni amaliyotda qo'llash va haqiqiy hayotda foydali bo'lishiga yordam beradi.

4. Ijtimoiy Faoliyat. Ijtimoiy Integratsiya: Kommunikativ kompetensiya odamlar orasida yaxshi munosabatlar o'rnatish va jamiyatda faol ishtirok etish imkonini beradi. Bu qobiliyat yangi muhitga moslashish va samarali ijtimoiy aloqalar o'rnatishga yordam beradi. Muloqotdagi Muammolarni Hal Qilish: Kommunikativ kompetensiya muloqotda yuzaga keladigan tushunmovchiliklar va mojarolarni samarali hal qilish qobiliyatini oshiradi. Bu esa jamiyatdagi tinchlik va barqarorlikni saqlashga yordam beradi. Kommunikativ kompetensiya tilni o'rganish va amalda qo'llashdagi muhim qobiliyat bo'lib, shaxsiy, professional, ta'limiy va ijtimoiy sohalarda katta ahamiyatga ega. Bu qobiliyat shaxsning o'zini ifoda etishi, madaniyatlararo muloqot qilishi, global ish bozorida raqobatbardosh bo'lishi va jamiyatda faol ishtirok etishini ta'minlaydi. Shu sababli, kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish va unga e'tibor qaratish zamonaviy dunyoda muvaffaqiyatli va samarali hayot uchun juda muhimdir.

Kommunikativ Kompetensiyani Rivojlantirish Yo'llari

Xorijiy tillarda kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish uchun quyidagi yo'llar samarali hisoblanadi: Professional til kurslari va darslar kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Bu kurslarda nafaqat grammatik qoidalar, balki muloqot qilish qobiliyati ham o'rgatiladi. Amaliy mashg'ulotlar, ya'ni tilli muhitda faol muloqot qilish orqali til o'rganish samaradorligi oshadi. Bu nafaqat xorijiy davlatlarda yashash, balki onlayn suhbatlar va til almashish dasturlari orqali ham amalga oshirilishi mumkin. Madaniyatlararo loyihalarda ishtirok etish orqali xorijiy

tillarni amalda qo'llash imkoniyati tug'iladi. Bu loyihalar xalqaro konferensiyalar, seminarlar, madaniy tadbirlar va talaba almashinuvi dasturlari bo'lishi mumkin.

XULOSA

Xorijiy tillarda kommunikativ kompetensiya zamonaviy dunyoda insonning shaxsiy va professional hayotida katta ahamiyatga ega. Bu kompetensiyani rivojlantirish uchun til o'rganishning turli usullaridan foydalangan holda, amaliy mashg'ulotlarga va madaniyatlararo aloqalarga e'tibor qaratish zarur. Shundagina global miqyosda muvaffaqiyatli muloqot qilish va madaniyatlararo hamkorlikni rivojlantirish mumkin bo'ladi. Kommunikativ kompetensiya tilni o'rganish va amalda qo'llashdagi muhim qobiliyat bo'lib, shaxsiy, professional, ta'limiy va ijtimoiy sohalarda katta ahamiyatga ega. Bu qobiliyat shaxsning o'zini ifoda etishi, madaniyatlararo muloqot qilishi, global ish bozorida raqobatbardosh bo'lishi va jamiyatda faol ishtirok etishini ta'minlaydi. Shu sababli, kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish va unga e'tibor qaratish zamonaviy dunyoda muvaffaqiyatli va samarali hayot uchun juda muhimdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

- 1.Ахмедова С. Р. Таълим ва тарбия жараёнлари узвийлигининг самарадорлиги //Science and Education. – 2021. – Т. 2. – №. 9. – С. 369-373.
- 2.Ахмедова С. Р. и др. Инновацион технологияларни таълим жараёнларига татбиқ этиш йўллари //Science and Education. – 2021. – Т. 2. – №. 10. – С. 492-496.
- 3.Ахмедова S. R. и др. Masofaviy ta'lim va uning horijiy tillarni o'qitishdagi o'rni //Science and Education. – 2021. – Т. 2. – №. 10. – С. 608-612.
- 4.Ахмедова, S. R. (2021). Chet tillarni o'rganish va undagi metodlarning ahamiyati. Science and Education, 2(11), 1076-1080.
- 5.Ахмедова, S. R. (2021). Ilova elementlarining strukturaviy tahlilini o'rganish. Science and Education, 2(12), 583-587.
- 6.Ахмедова, С. Р. (2022). Иловали унсурларининг иккинчи даражали бўлақлар формасида ифодаланиб келиши. Science and Education, 3(3), 814-817.
- 7.Ахмедова, S. (2022). STRUCTURAL CHARACTERISTICS OF APPLIED ELEMENTS IN THE GERMAN LANGUAGE. Science and innovation, 1(B5), 94-97.
- 8.Ахмедова, С. Р. (2022). Эга шаклида ифодаланган мураккаб тузилишли иловали элементларнинг тахлилини ўрганиш. Science and Education, 3(4), 1963-1966.

9.Akhmedova Sevara Rakhmankulovna. (2022). NEMIS TILIDA ILOVALI ELEMENTLARINING SEMANTIK O'ZIGA XOSLIKLARI. International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research, 1(2), 481–485.

10.Rakhmankulovna A. S. PEDAGOGICAL STRATEGY OF DEVELOPMENT OF COMPETITION IN YOUNG PEOPLE OF PROFESSIONAL EDUCATION //International Scientific and Current Research Conferences. – 2023. – C. 18-20.

11.Rakhmankulovna A. S. THE ROLE OF EDUCATION AND TRAINING IN PROFESSIONAL TRAINING AND THE IMPORTANCE OF FOREIGN LANGUAGES IN THE FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCIES OF STUDENTS //International Journal of Advance Scientific Research. – 2023. – T. 3. – №. 09. – C. 58-62.

12.Sevinch A., Sevara A. IJTIMOIIY MULOQOT JARAYONIDA TIL UNSURLARIDAN FOYDALANISH //International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research. – 2023. – C. 448-452.

13.Raxmonkulovna A. S. DURCH PRÄPOSITIONEN DARGESTELLTE ANHANGELEMENTE //International Journal of Scientific Trends. – 2023. – T. 2. – №. 2. – C. 137-140.

14.Abdusalamovna A. N., Rakhmankulovna A. Z. T. A. S. METHODOLOGY OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES BASED ON AN INTEGRATED APPROACH //International Multidisciplinary Journal for Research & Development. – 2023. – T. 10. – №. 11.

15.Rakhmankulovna A. S. THE SYSTEM OF EDUCATING THE STUDENTS IN VOCATIONAL EDUCATION //International Scientific and Current Research Conferences. – 2023. – C. 123-126.

16.Sevara A., Muslima A. BEAUTY AND FASHION TRENDS //ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ. – 2024. – Т. 36. – №. 3. – C. 72-76.

17.Rakhmankulovna A. S., Madina A. THE IMPORTANCE OF DEVELOPING COMMUNICATIVE COMPETENCES IN PROFESSIONAL EDUCATION //Новости образования: исследование в XXI веке. – 2024. – Т. 2. – №. 18. – C. 472-476.

18.Sevara A., Muslima A. ONLINE AND E-LEARNING EDUCATION AND ITS ROLE IN MODERN EDUCATION //ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ. – 2024. – Т. 36. – №. 3. – C. 64-71.

- 19.Raxmanqulovna A. S. et al. ÖKOLOGIE //Journal of new century innovations. – 2024. – T. 44. – №. 2. – C. 112-116.
- 20.Rustamova Z., Ahmedova S. NTEGRATSION YONDASHUV ASOSIDA PROFESSIONAL TA'LIMDA DARS O'TISH METODIKASI //International journal of conference series on education and social sciences (Online). – 2023. – T. 3. – №. 6.
- 21.Rahmonqulovna A. S. et al. THE IMPORTANCE OF GERMAN IN THE GLOBAL LANDSCAPE //Yangi O'zbekistonda Tabiiy va Ijtimoiy-gumanitar fanlar respublika ilmiy amaliy konferensiyasi. – 2023. – T. 1. – №. 8. – C. 562-566.
- 22.Raxmonqulovna A. S. et al. The Impact of English on the German Language: A Linguistic Evolution //Yangi O'zbekiston taraqqiyotida tadqiqotlarni o'rni va rivojlanish omillari. – 2023. – T. 2. – №. 2. – C. 459-463.
- 23.Raxmonqulovna A. S. et al. The Impact of English on the German Language: A Linguistic Evolution //Yangi O'zbekiston taraqqiyotida tadqiqotlarni o'rni va rivojlanish omillari. – 2023. – T. 2. – №. 2. – C. 459-463.
- 24.Raxmanqulovna A. S., Afruza A. Teacher's Ethics, Skills, and Duties in the Lesson //Yangi O'zbekistonda Tabiiy va Ijtimoiy-gumanitar fanlar respublika ilmiy amaliy konferensiyasi. – 2023. – T. 1. – №. 8. – C. 550-555.
- 25.Raxmanqulovna A. S., Afruza A. Language and Speech: Relationship of Language //Yangi O'zbekistonda Tabiiy va Ijtimoiy-gumanitar fanlar respublika ilmiy amaliy konferensiyasi. – 2023. – T. 1. – №. 8. – C. 556-561.
- 26.Raxmonqulovna A. S. et al. Perfecting speaking skill in german language //"Conference on Universal Science Research 2023". – 2023. – T. 1. – №. 12. – C. 289-293.
- 27.Rakhmankulovna A. S. et al. OPPORTUNITIES THAT GERMANY CAN GIVE //ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ. – 2023. – T. 35. – №. 4. – C. 59-61.
- 28.Rahmonkulovna A. S. et al. FACHLICHE KOMPETENZEN VON DAFLIHRENDEN I //TADQIQOTLAR. – 2023. – T. 28. – №. 2. – C. 90-95.
- 29.Rakhmankulovna A. S. et al. THE IMPORTANCE OF EMOTIONS IN CULTURAL CONSTRUCTIONS //SUSTAINABILITY OF EDUCATION, SOCIO-ECONOMIC SCIENCE THEORY. – 2023. – T. 2. – №. 13. – C. 128-133.
- 30.Rakhmankulovna A. S. et al. THE IMPORTANCE OF SPOKEN ENGLISH IN TODAY'S WORLD //SCIENTIFIC APPROACH TO THE MODERN EDUCATION SYSTEM. – 2023. – T. 2. – №. 20. – C. 92-97.